

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1937 kl. 12 m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående vidtagande av en allsidig och förutsättningslös undersökning av vattenfallsstyrelsens ämbetsförvaltning m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 189, har herr *Bengtsson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och förutsättningslös undersökning av vattenfallsstyrelsens ämbetsförvaltning och om förslag till de förändringar av styrelsens taxepolitik som undersökningen kunde föranleda.

Motionen.

Denna sin hemställan har motionären delvis motiverat med vissa i motionen anmärkta förhållanden med avseende å vattenfallsstyrelsens taxepolitik, särskilt i vad avsåge landsbygdens krafttaxor. Beträffande de anmärkningar, som av motionären i sådant hänseende framstälts, får utskottet hänvisa till motionen.

I övrigt har motionären till stöd för sina yrkanden åberopat olika, av riksdagens år 1936 församlade revisorer gjorda uttalanden ifråga om vattenfallsstyrelsens verksamhet. Motionären har härvidlag hänvisat till följande i revisorernas berättelse (Del I) gjorda uttalanden, nämligen:

dels ett påpekande under § 67 (sid. 224) med anledning av vissa av vattenfallsstyrelsen lämnade bidrag till propaganda för elektrisk materiel,

dels anmärkningar under § 69 (sid. 226—232) angående användande av driftmedel för nybyggnad vid Älvkarleby kraftverk, och

dels uttalanden under § 70 (sid. 232—240) rörande av vattenfallsstyrelsen genom Motala ströms kraftaktiebolag bedriven tomtförsäljning och installationsrörelse.

Till belysande av motionen i vad densamma avser vattenfallsstyrelsens taxepolitik har utskottet från nämnda styrelse införskaffat bifogade "P. M. rörande Vattenfallsstyrelsens krafttaxor och landsbygdsdistribution".

Vattenfallsstyrelsen.

Vad åter beträffar de av motionären åberopade, av riksdagens revisorer gjorda uttalandena, har vattenfallsstyrelsen förklarat sig däröver i ett den 11 januari 1937 till Kungl. Maj:t avgivet, i del II av revisionsberättelsen (sid. 127—138) intaget utlåtande.

Statsutskottet, som i vederbörlig ordning behandlat 1936 års statsrevisorers berättelse jämte däröver avgivna förklaringar, har i sitt i anledning därav avgivna utlåtande, nr 144, ansett revisorernas i förevarande motion åberopade uttalanden icke påkalla yttrande från statsutskottets sida.

Historik. Såsom i motionen berörts hava frågor rörande vattenfallsstyrelsens verksamhet och speciellt rörande det av styrelsen tillämpade taxeyesystemet för leverans av elektrisk kraft vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens behandling.

Vad särskilt angår taxefrågorna hava dessa förevarit senast vid 1934 års riksdag, då andra kammaren genom beslut den 7 april lämnade utan åtgärd en av nu ifrågavarande motionär väckt motion, nr 367, angående sänkning av vissa vattenfallsstyrelsens taxeavgifter.

Sistnämnda motion hade avstyrkts av andra kammarens tredje tillfälliga utskott (utlåtande nr 2) under hänvisning särskilt till ett från vattenfallsstyrelsen införskaffat yttrande.

Beträffande den ännu tidigare behandlingen av hithörande spörsmål får utskottet hänvisa till vissa i nyss omförmälda motion och utskottsutlåtande intagna uppgifter.

Utskottet. Vad angår de i förevarande motion avsedda taxefrågorna, vill utskottet till en början hänvisa till den i ovannämnda promemoria meddelade upplysningen, att vattenfallsstyrelsen under år 1936 vidtagit en taxesänkning, vilken bland annat haft till följd att landsbygdsföretagens genomsnittliga kraftpris i öre per kWh nämnda år väntades nedgå till 5.8 från att under år 1935 hava utgjort 6.3. I promemorian har vattenfallsstyrelsen — som ansett, att någon ny sänkning icke borde företagas under innevarande eller nästa år — därjämte förklarat sig räkna med möjligheten att kunna företaga sänkning något längre fram. Med hänsyn till i promemorian angivna förhållanden finner utskottet anledning icke föreligga för riksdagen att, på grund av vad i motionen anförts, begära en utredning i syfte, bland annat, att ändra den av vattenfallsstyrelsen förda taxepolitiken.

De av motionären till stöd för hans hemställan, utöver nyss berörda taxefrågor, åberopade uttalandena av riksdagens revisorer hava, enligt vad ovan angivits, bemötts av vattenfallsstyrelsen samt av statsutskottet icke ansetts påkalla något yttrande. Andra kammarens tredje tillfälliga utskott, som i likhet med statsutskottet finner vad sålunda förevarit icke vara av beskaffenhet att böra föranleda någon riksdagens åtgärd, anser sig sålunda icke heller på ifrågavarande grund kunna förorda en undersökning av i motionen avsedd art.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 maj 1937.

På utskottets vägnar:

C. OSCAR NOLIN.

Närvarande: herrar *Nolin, Lindén, Åkerström, Andersson* i Vigelsbo, *Viklund, Magnusson* i Tumhult, *Lindahl** och *Johansson* i Norrfors.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

P. M.

rörande Vattenfallsstyrelsens krafttaxor och landsbyggsdistribution.

De gynnsamma resultat, som under de senaste åren ernåtts vid statens kraftverksrörelse, ha föranlett Vattenfallsstyrelsen att göra en ny taxesänkning från och med 1936.

Nedan utvisas bygdetaxans utveckling under åren 1923—1937.

Översikt av bygdetaxans utveckling 1923—1937.

Leveransspänning 1500—6000 volt.

År	Bygdenätsavgift i kr. per tariffenhet	Kraftavgift		
		Bottenkraftavgift i kr. per kWår	Överkraftavgift i öre per kWh	
			maj—aug.	sept.—april
1923	2: 50	350: —	7,0	7,0
1924	»	»	»	»
1925	»	»	»	»
1926	»	250: —	»	»
1927	»	»	3,5	»
1928	»	200: —	»	»
1929	»	»	»	»
1930	2: —	»	»	»
1931	»	»	»	»
1932	»	»	»	»
1933	»	»	»	»
1934	»	175: —	»	»
1935	»	»	»	»
1936	»	»	»	7,0—5,0 ¹⁾
1937	»	»	»	»

¹⁾ Avgiften 7,0 öre per kWh utgår för 10 kWh per tariffenhet, 5,0 öre per kWh för återstoden. Det resulterande priset blir för närvarande i medeltal för alla abonnenter med bygdetaxa c:a 5,7 öre per kWh.

Vad beträffar industritaxan, som fått användas av distributionsföreningarna från och med år 1930, så har denna för mindre förbrukare ändrats på nedan¹⁾ angivna sätt från och med 1936.

Utom den direkta sänkningen av effektagiften har den ändringen gjorts, att effekten beräknas som medeltalet av de fyra högsta effektuttagningarna per hel månad i stället för tidigare per halvmånad. Därigenom bli landsbyggsföretagen mindre beroende av variationerna i effektuttagningen.

Distributionsföreningarna hava frihet att välja mellan de båda ovan angivna taxorna. Deras avgifter äro icke i något hänseende högre än andra konsumenters av samma storleksordning och med samma utnyttningstid för kraften. Då fler-

¹⁾ Första tablan å nästa sidal

talet jordbruksbetonade föreningar föredraga att fortfarande använda bygdetaxan, så beror det därpå, att denna för dem resulterar i ett lägre pris än industritaxan. En del av dessa föreningar skulle vid en mera restriktiv användning av tröskmotorerna kunna minska ned maximieffekten och då få fördel av att gå över till industritaxan, men de anse tydligen, att den blygsamma minskning i kraftavgiften, som därvid skulle ernås, icke uppväger ett mera fritt och otvunget användande av tröskmotorerna.

Jämförelse mellan 1930 och 1936 års industritaxor

för abonnemang mellan 50 och 200 kW och mindre utnyttjningstid än 4000 tim. per år samt vid leveransspänning 1500—6000 volt.

Abonnemang	50—100 kW		100—200 kW	
	1930	1936	1930	1936
Fast avgift i kr. per år	2000:—	2000:—	2000:—	2500:—
Effektavgift i kr. per kW-år	70:—	60:—	70:—	55:—
Energiavgift i öre pr kWh				
intill 500 000 kWh/år	2:—	2	2	2
utöver 500 000 kWh/år			2	1,5

Utvecklingen av landsbygdsföretagens kraftförbrukning och kraftpris framgår av nedan följande tablå.

År	Genomsnittligt kraftpris i öre pr kWh	Förbrukning per tariffenhet i kWh
1923	12.1	38.0
1924	11.8	41.0
1925	11.4	44.0
1926	10.3	46.0
1927	9.5	49.5
1928	8.8	52.0
1929	8.4	57.0
1930	7.75	58.0
1931	7.35	62.0
1932	7.05	65.7
1933	6.9	68.0
1934	6.6	70.6
1935	6.3	74.0
	motsvarande siffror väntas bli	
1936	5.8	76.0

Siffrorna för 1923—1931 ha tagits ur 1930 års taxesakkunniges betänkande och avse 301 föreningar. Från och med 1932 avse siffrorna den totala landsbygdsdistributionen. Den för 1932—1936 angivna förbrukningen per tariffenhet är baserad på ett delvis uppskattat tariffenhetstal. Avvikelsen från det exakta tariffenhetstalet torde emellertid icke vara mer än några procent.

Det är uppenbart, att kraftförbrukningen alltså ökas och att priset minskas

Förräntningen av Vattenfallsstyrelsens och enbart kraftverksrörelsens nettokapital samt statens låneränta för de i affärsverken placerade medlen framgå av följande tablå.

Det finansiella resultatet för Statens Vattenfallsverk.

År	I medeltal disponerat kapital milj. kr.	Bruttoinkomster milj. kr.	Driftkostnader milj. kr.	Överskott milj. kr.	Ränta på kapitalet i %	Statens effektiva låneränta %
1930	327.3	30.87	14.31	16.56	5.06	5.09
1931	331.9	30.39	14.22	16.17	4.87	4.94
1932	336.8	30.94	14.67	16.27	4.83	4.66
1933	343.2	34.33	17.25	17.08	4.98	4.52
1934	345.5	36.89	18.50	18.39	5.32	4.33
1935	361.9	38.76	18.74	20.02	5.53	4.24

Det finansiella resultatet för Statens Vattenfallsverks kraftverksrörelse.

År	I medeltal disponerat kapital milj. kr.	Bruttoinkomster milj. kr.	Driftkostnader milj. kr.	Överskott milj. kr.	Ränta på kapitalet i %	Statens effektiva låneränta %
1930	270.2	28.29	12.65	15.64	5.79	5.09
1931	277.1	28.00	12.54	14.46	5.58	4.94
1932	284.1	28.87	13.15	15.72	5.53	4.66
1933	290.6	32.19	15.70	16.49	5.68	4.52
1934	295.2	34.40	16.85	17.55	5.95	4.33
1935	311.2	36.22	16.98	19.24	6.18	4.24

Vid jämförelse mellan avkastningsprocenten och effektiva låneräntan bör hänsyn tagas därtill, att i kapitalet icke ingå ränteförlusterna under startåren. Med hänsyn till dessa ränteförluster bör förräntningsprocenten vara högre än låneräntan.

Vattenfallsstyrelsen betalar ingen kronoskatt. Det är emellertid rimligt, att Vattenfallsstyrelsen lämnar utöver låneräntan ett överskott motsvarande vad privata företag betala i kronoskatt.

Det bör därjämte eftersträvas ett sådant överskott på kraftverksrörelsen, att hela det i kraftverksrörelsen nedlagda kapitalet kan på lång sikt avamorteras. Avsättningarna till förnyelsefond kompensera endast värdeminskningen.

Avkastningen har under de senaste åren varit relativt hög. Man kan emellertid lika litet vid kraftverksrörelsen som vid de privata industriföretagen påräkna, att de toppresultat, som uppnås under den nuvarande högkonjunkturen, skola bli bestående.

Vattenfallsstyrelsen har gjort en taxesänkning under 1936 och anser, att någon ny sänkning icke bör företagas under innevarande eller nästa år, men räknar med möjligheten att kunna företaga sänkning något längre fram.

Någon separat sänkning av landsbygdstaxan kan icke ifrågakomma, då denna taxa i och för sig är låg jämfört med industritaxan.

Stockholm den 25 februari 1937.

Kungl. Vattenfallsstyrelsen

G. MALM.

W. Borgquist.